

गोपटिक न० गोः शिववृषस्य पुटिकं पुटयुक्तं मस्तकम् ।

शिववृषस्य मस्तके त्रिका० ।

गोपुरं न० पुर-अथगमने क गवां पुरम्, गवा जलेन पूर्यते
पू-वज्रं क वा । १पुरद्वारे २चोद्वारे अमरः । तत्र
गवामथगमनात्तथात्वम् । ३कैवर्त्तीवृक्षके मेदि० तस्य
जलेन पूरणात्तथात्वम् "गुप्रवप्रचयप्रख्यैर्गोपुरैर्नन्दनो-
पमैः" भा० अ० २० ६० स्तो० । "गोपुराष्टालकोपेतं चतुर्द्वारं
दुरासदम्" भा० य० १७२ अ० । "पुरगोपुरं प्रति ससैन्य-
सागरम्" माधेः । "पीडा पुरस्यैव च गोपुरस्ये"
(गुनि) वृ० सं० ८६ अ० ।

गोपुरक पु० पुर-क इत० गोपुर+कार्ये क । १गवां पुरके
त्रिका० २गोपुरशब्दाद्यै च गां भूमिं पिपत्तिं पू-क
संज्ञायां कन् । ३कुन्दूरकवृक्षे राजनि० ।

गोपुरीष न० इत० । गोमये राजनि० ।

गोपेन्द्र पु० गोप इन्द्र इव । १श्रीकृष्णे हेमच० । "गोपे-
न्द्रस्यानुजे ज्येष्ठे नन्दगोपकुलोद्भवे" भा० भी० २२ अ० ।
इत० । २गोपेश्वरे नन्दे च गोपेश्वरादयोऽप्यत्र ।

गोपेय पु० इत० । अनन्दवोपे "गोपेशं परितः परे" सुश्व०
२शाक्यमुनौ त्रिका० ।

गोप्रव्य त्रि० गुप-कर्मणि तव्य वा व्यायाभावः । १अप्रकाशे
२रक्षणीये च "पौरजानपदाश्चैव गोप्रव्यास्ते यथा
सुखम्" भा० क० ६५ अ० । इट्पक्षे गोपितव्य
कायपक्षे गोपायितव्य तत्त्वार्थे त्रि० ।

गोप्ता पु० गुप-ट् च । रक्षके । "तस्मै सभ्याः सभायां य गोप्ता-
गुप्तमेन्द्रियाः" रघुः । "तस्मात् सर्वभूतानां गोप्ता रं धस्य
मात्मजम्" । "मुच्यते ब्रह्महत्यायाः गोप्ता गोत्राङ्गणस्य च"
मनुः २संयत्के च । ३विष्णौ पु० "उत्तरो गोपतिर्गोप्ता" विष्णु
सं० "सकलभूतपालनात् गोप्ता" भा० । "गोहितो गोपति-
र्गोप्ता" विष्णुसं० । "स्वात्मानं स्वमायया गोपायति
संवृणोति गोप्ता" भा० । स्त्रियां ङीप् । "गुह्याति-
गुह्यगोप्त्री त्वम्" देशीजपञ्चमपनमन्त्रः । इट्पक्षे
गोपिष्ट व्यायपक्षे गोपायिष्ट तत्त्वार्थे त्रि० स्त्रियां ङीप् ।

गोप्य त्रि० गुप-कर्मणि यत् । १रक्षणीये २गोपनीये
अप्रकाशणीये च । "आयुर्वित्तं गृहहृदि मन्त्रमैयुन
भेषजम् । तपोदानापमानं च नव गोप्यानि यत्नेतः"
काशोख० । ३देशीपुत्रे पु० मेदि० ।

गोप्यादित्य पु० प्रमासतीर्थस्य गोपीस्यापितरविमूर्त्तिभेदे
तत्कथा स्क० प्रभा० ख० यथा

"ततो गच्छेन्महादेवि ! गोप्यादित्यमनुत्तमम् । भूते-
शाहाय्ये भागे धनुर्भिस्त्रिशतान्तरे । बलातिबल-
दैत्यप्री दक्षिणाग्नेयसंस्थितम् । धनुषां दशके देवि !
संस्थितं पापनाशनम् । तस्योत्पत्तिं प्रवक्ष्यामि मया-
पापहरां शुभाम्" इत्युपक्रमे "अथ तत्र जतान् ज्ञात्वा
प्रासादान् यादवैः पृथक् । ततो गोप्योऽपि ताः सदाः
सहस्राणि च घोडग । कृष्णमात्राय भावेन स्थापयाच्च-
क्रिरे रविस् ऋषिभिर्नारदाद्यैस्तु तथा क्षेत्रनिवासिभिः
तत् प्रतिष्ठापयामासुः प्रतिष्ठाविधिना रविम् । प्रति-
ष्ठिते ततः सूर्योदुर्दानानि भूरिशः । ततः क्षेत्रे निवा-
सिभ्यस्तीर्थं देवरेतुषु वै । ततस्ते ऋषयः सर्वे सन्तुष्टा
हृष्टमानसाः । चक्रुर्नाम रवेस्तत्र गोप्यादित्येति
विश्रुतम्" ।

गोप्याधि पु० कर्म० । आधिभेदे आधिगच्छे ७११ पु०
दृश्यम् । "गोप्याधिभोगे नो वृद्धिः" याज्ञ० ।

गोप्रकाण्ड न० प्रशस्तो गौः (जातिः) "प्रशंसावचनैश्च" पा०
नित्यसं परनि० । अष्टे गवि अमरः । नियतलिङ्गत्वात्
ह्रीवत्वमेव "प्रकाण्डसहस्रतन्त्रजौ" अमरशेखरे । शब्दक०
पुंस्त्वोक्तिश्चिन्त्रा । यदपि तत्र गोषु मध्ये प्रकाण्ड
इत्युक्तं तदपि प्रामादिकं "प्रशंसावचनैश्चेति स्वरस्य
कर्मधारयसमासमात्रविषयत्वात् ।

गोप्रचार पु० प्रचरत्यस्मिन् प्र+चर-आधारे चञ् इत० ।
१गोचारणस्थाने । "यामेच्छया गोचारो भूमिराजवशेन
वा" याज्ञ० "गवादीनां चारणाय क्रियानपि भूभागोऽ-
कष्टः कल्पनीयः" मिता० । स्कन्दपु० प्रभा० खण्डोक्ते
२तीर्थभेदे । "गोप्रचारकथा पुण्या गोपीनां द्वारणां
गमः" वृहद्वा० तत्प्रतिपाद्योक्तौ ।

गोप्रतार पु० गवां प्रतारः प्रतरणतल्यः संमदाऽत्र । रामस्य
वैकुण्ठगमनकाले तदनुगामिनां पुरवासिनां गोप्रतरण-
तल्यसम्मर्दयुते सरयूस्थे तीर्थभेदे । "गोप्रतारं ततो
गच्छेत् सरय्यास्तीर्थसुत्तमम् । यत्र रामो गतः स्वर्गं
संभृत्यवलयाङ्गनः । देहं त्यक्त्वा सहाराज ! तस्य
तीर्थस्य तेजसा । रामस्य च प्रसादेन व्यवसायाच्च
भारत ! तस्मिंस्तीर्थे नरः स्नात्वा गोप्रतारे नराधिप ! ।
सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गलोके सहीयते" भा० वृ० अ० ।
कादोरप्" पा० अप् । गोप्रतरोऽप्यत्र "यज्ञोप्रतरकल्पोऽभूत्
संमर्दस्तत्र मज्जताम् । अतस्तदाख्यया तीर्थं पावनं भुवि
प्रथमे" रघुः । अत्रापि दीर्घमध्यता इत्यन्ये ।